

Thomas Perle

köszönjük a pártnak. (*wir danken der partei.*)

fekete dacia. kilencéves voltam, a világ legjobb országában éltem, és sejtésem sem volt a forradalomról. padtársammal, akit nicunak hívtak, az első sorban ültünk, mosolygó *kondukátorunk* képe előtt. reggelente, valahányszor a tanítónőnk belépett az ajtón, mint a katonák, vigyázállásba vágtuk magunkat, és keleti akcentusunkkal szalutáltunk: *guten morgen frau lehrerin!* aztán jobb gyermekkezünket a szívünkre téve a szocialista himnusz énekeltük. egy örökkévalóságig. én csak a számat mozgattam, mert anya azt mondta, a himnuszok idioták, és nem kellene énekelnem őket. anya azt is mondta, hogy a kommunizmus, ahogy ebben az országban úzik, rossz. és hogy az embereknek nincs amit enniük, miközben az első számú zsíros tincs arany evőeszközökkel zabál. ezért nem láttam egy ideje anyát.

épp nekiálltunk volna a zöldbabos puliszkának, amikor hirtelen kopogtattak a harmadik emeleti lakásunk ajtaján. három férfi állt a lépcsőházban.

anya kinyitotta, és azonnal el is kapta egyikük. háttal maga felé fordította, erősen megfogta mindkét kezét, majd elvezette, mindeközben a másik kettő mint valami tankok álltak az ajtónk előtt.

némán és mérgesen és válaszok nélkül.

gyorsan a konyhaablakhoz futottam, még egy pillantást vetni anyára. a nagy hóban kabát nélkül tuszkolták be egy fekete daciába, majd eltűnt.

apa, nagymama és én magunkban töltöttük a karácsonyt. anya nélkül. valahányszor megcsörrent a piros telefonunk, apa idegesen szökött fel, és leemelte a kagylót a villáról.

soha nem anya volt az, aki hívott. csak a nagybácsi, aki azt kérdezte, visszajött-e anya.

nu, felelte apu, és szomorú lett. még szomorúbb, mint egyébként.

a három férfi látogatása óta apa nem tudott aludni e nagy szomorúság miatt. én sem.

reggelente félig nyitott szemmel bámultam a *kondukátort*. időnként el-elbóbiskoltam a himnusz alatt, úgyhogy nicunak a bordáim közé mért ütéssel kellett felébresztenie.

féltem, hogy apát is elviszik. féltem, hogy a karácsonyt kettesben kell töltenem nagymamával. ám a fekete dacia nem jött többet. csak egy-egy kattogást hallottam gyakran a telefonban, amióta anya elment. nagymama, valahányszor nicunak azt mondtam telefonban, hogy a kommunizmus szar, mert elvitte anyámat, azonnal kikapta a kagylót a kezemből és a helyére tette.

a jegyeim egyre rosszabbak lettek. hábár ugyanannyit tanultam, mint korábban. azt akartam, hogy anya büszke legyen rám, mikor visszajön. de csinálhattam, amit akartam, a tanító néni folyton elvesztette az iskolai dolgozataimat, és az ellenőrzőből kifogytak a tízesek. hirtelen négyesekké és hármassokká változtak.

többé nem voltam osztályelső, és nem értettem, miért. álomba sírtam magam, és apa mellett feküdtem. ott, ahol anya mindig is feküdt.

németország. német iskolába jártunk, mert németek voltunk. nagymama sokat mesélt nekem németországról. egyszer már járt ott. először akkor, amikor olyan idős lehetett, mint én. csak akkoriban borította be németország szinte az egész kontinenst, és volt olyan vezére, mint nekünk.

nagymama két évvel a háború után visszatért. nem magyarországra, ahova a városunk akkoriban tartozott, hanem a román népköztársaságba.

nagyban szerepelt volna a *Republica Populară Română* az akkori útlevelén, ha lett volna olyan neki. most egy szocialista köztársaságban élnénk. az én útlevelelmen pedig, ha lenne, ez állna: *Republica Socialistă România*. és egyetlen pecsét sem volna benne.

soha nem voltam külföldön. a *televizorban* azt mondták, külföld tele van imperialistákkal és kapitalistákkal. románia a kettő közötti ország, mondta *frau winter*, a tanítónőnk.

sokat kellett gondolkodnom, mit is akart ezzel mondani, hisz körülöttünk csak szocialista testvérországok voltak. talán a kapitalista alatt jugoszláviát értette. mely kicsit szabadabbnak tűnt, mint a mienk.

anyával mindig németül beszéltem. *omával* is *teitschul*. egy régi németet, amit az őseink hoztak erdélybe. ami aztán a jiddissel és a magyarral keveredve a mi németünké alakult. amíg *ota*, nagyapám élt, románul beszéltem vele. apával magyarul. és anyával meg *omával* németül. de mindannyian románok voltunk.

ez képezte a határt, amely a külföldtől megvédett minket. csak játékból volt útlevelem. játékból sokszor elhagytam az országunkat.

játékból voltam már magyarországon, jugoszláviában, ausztriában, sőt még németországban is.

ausztriában és németországban mindig kapitalistát játszottam. papírt szórtam a levegőbe, és azt képzeltem, hogy pénz.

valahányszor a legboldogabb voltam, átjött nicu egy bunkósbottal és imperialistát játszott. majd bezárt engem a háztömbök által közrefogott belső udvaron levő fagarázsunkba, és halandzsaoroszul kezdett beszélni.

a garázs még mindig vár az autónkra. amikor hatéves voltam, apu megkapta a jogosítványát, és valószínűleg már rég elfelejtett vezetni, mert a kommunizmusban nem lehetett csak úgy egyszerűen kocsit vásárolni. várni kellett rá. és apa még csak két éve várt. a garázsban autó helyett fát tartottunk a cserépkályhánknek. és mázsaszámra krumplit. tulajdonképpen egészen boldog voltam, hogy nem volt autónk. azt gondoltam, ha lenne, akkor az összes fa és krumpli az én szobámban landolna.

a szobám kicsi volt. és még kisebb lett, amikor anya mellém feküdt, mert apa horkolt, vagy miután hangosan veszekedtek.

csak anya volt hangos. apa sosem kiabált. és *oma* mindig azt mondta, jól van ez így. és azt is, hogy ha a nő kiabál, a kapcsolat rendben van. ha viszont a férfi, a kapcsolatnak vége.

anya nélkül nagyon halk lett a ház. csak nagymama mormolta maga elé naponta tízszer a rózsafüzért. most már csak apa kiabált.

a kapcsolatuknak vége, gondoltam.

a párt. röviddel azután, hogy a kommunizmus elrabolta melőlőlem anyát, egy hülye verset kellett megtanulnom az iskolában. hülyének gondoltam, mert anya egészen biztosan hülyének tartotta volna. így szólt:

az országban régen kevés volt a kenyér,
és sok gyermek éhezett, nem ér.
most csak tele gyerekpocakok vannak,
köszönjük ezt meg szépen a pártnak.

vonakodtam kívülről megtanulni. anyára gondoltam, és *frau* wintertől egyébként is csak rossz jegyeket kaptam. veszítenivalóm tehát nem volt. így valósággal büszkén fogadtam el a legrosszabb jegyet, és forradalmárnak éreztem magam, habár nem is igazán tudtam, mit jelent.

beidéztek az igazgató elé.

az osztályban még nagynak és erősnek éreztem magam. az igazgatói iroda előtt már egy kis féreg voltam.

csak álltam az iskola folyosóján, és egész testemben remegtem.

a többi gyerek ujjal mutogatott rám és nevetett. néhány idősebb a fejét csóválta.

ezek a komisz gyerekek kacsintottak és hüvelykükkel felfele mutattak. haza akartam menni. *omá*hoz. nem, inkább anyához.

az igazgató hatalmasnak tűnt az íróasztala mögött. előtte, egy hamutartóban, cigaretta izzott. mélyen a szemembe nézett. úgy éreztem magam, mint egy kémfilmben.

miért nem akarod megtanulni a verset?

hallgattam, mert félttem, hogy ha azt mondom, mert hülyeségnek tartom, akkor anyát baj éri. ráadásul ez a vers hazudott is. egy ideje már kenyér sem volt a boltokban. s ha mégis, kőkemény. természetesen erről sem beszéltem neki. hallgattam, a földet bámultam.

egy örökkévalóságnak tűnő idő után végül így szólt:

egy ideje rossz jegyeid vannak. régebb még osztályelső voltál.

– nem tudom, *frau* winter...

mi van *frau* winterrel?

– *frau* winter ilyen rossz jegyeket ad nekem. én... én... tanulok... sokat... de... nem tudom...

dadogtam, és szemem megtelt könnyel.

mit dolgoznak a szüleid?

– a kombinátban... apa a kombinátban dolgozik... és anyád?

sírni kezdtem. nem bírtam abbahagyni. az igazgató felemelte a telefonkagylót, én meg azt hittem, mindjárt itt lesznek azok a férfiak, hogy engem is elvigyenek.

helyettük *oma* jött. udvariasan bocsánatot kért az igazgató úrtól a viselkedésemért. átnyújtott neki egy doboz kávé, amit ernő nagybácsi hozott németországból.

végig szitkozódott hazáig. nem miattam. németül és románul szidta azt a rohadt disznót, és magyar szavakat is használt, amikért apától pár pofot is bekaszáltam.

tyúkhúsleveset kaptam. hogy az idegeidet erősítsük, mondta *oma*. a leves inkább az ő gyenge idegeinek kell, gondoltam, és gúnyosan vigyorogtam.

este a tévé előtt ültünk, és az esti műsort néztük. a *televizorban* ceaușescu és a feleségét láttam végigvonulni palotájuk építőtelepén.

ezen a monumentális monstrumon, melynek minden időknek az aranykorszakról, melyben éltünk, tanúskodnia kell. ezért tett a földdel egyenlővé oly sok szép épületet. mintha a földrengéskor a főváros nem veszített volna el már eleget.

vigyorgott, mint büszke cukrász az agyondíszített tortájának. járása meglehetősen erőtlen volt. annál hevesebb a karjával való hadonászás. mindig az a hülye hadonászás.

bestia, fújtatott mögöttem *oma*.

ez alatt az ország legnagyobb tudósnőjét értette: ceaușescu elvtársnőt. nem volt szép. minden, csak nem szép. az a sasorr az arcán. az a szigorú frizura. nem szerettem. nagymama sem.

alapjában véve senki sem szerette ebben az országban. amikor kisebb voltam, rendesen féltem tőle. ernő nagybácsi egyszer elhozta németországból kazettán az óz, a *nagyvarázslót*.

két hétig minden egyes nap megnéztem iskola után. és azt gondoltam, hogy elena ceaușescu a nyugati boszorka. azt gondoltam, azért mutatják a hírek olyan gyakran fekete-fehérben. nagymama kacagott. anya még jobban.

keleti boszorka!, kuncogott, és nem tudta abbahagyni a nevetést.

apa rendszerint a hírek előtt ért haza a munkából, és mielőtt elvették volna a vizet, lezuhanyzott.

az igazgatónál tett látogatásomat követően a játékfilm és a himnusz után még mindig nem volt otthon.

nagymama film közben, kötőtűvel a kezében elaludt.

gyorsan meggyújtottam három gyertyát, mielőtt elvették volna az áramot, kivettem nagymama kezéből a kötnivalót. felhorkantott, majd felállt a foteljéből.

nedves csókot nyomott az arcomra, és elment lefeküdni.

nem akartam nyugtalanítani, ezért nem mondtam el neki, hogy apa még nincs itthon.

nem tudtam, mit tegyek. kit hívjak fel. csak vártam a gyertyafényben, és lapozgattam a *cine almanahot*. majd elaludtam.

amikor felébredtem, már sötét volt, és az ágyban feküdtem. apa karjával a mellkasomon. mely hirtelen fellelegzett, amikor megpillantottam apát mellettem.

másnap reggel apa a konyhában állt és tojásrántottát készített. *rántotta*, így mondtuk mindig, és játszani kezdtem a szavakkal: *tata csinál rántottát. rántottát csinál tata, tata ti ta to...* az utolsó t-t elharaptam, amikor apát megpillantottam.

jobb szeme kék és bedagadt volt, és amikor *sziá*val köszönt, jobban sziszegett, mint egyébként, hiányzott egy foga, ajka sebes.

az iskolában sírva ültem a padban, és nagyon hangosan énekeltem a himnuszt.

hogy *frau winter* engem is jól halljon. majd az osztály elé léptem, és elmondtam azt a hülye verset.

kutyaugatás. az anya eltűnését követő nyáron első ízben nem mentünk a tengerre. apa sebei begyógyultak, viccelődtünk a foghíján. keleti boszorkának neveztük. és szomorúak voltunk. még mindig semmi hír anyáról.

a verses dolog óta apa reggeli után otthon maradt.

nem a kombinátba ment már, hanem a piacra. ahol mindent elkótyavetyélt. nagymama egyszer csak már nem viselte az arany fülbevalóját, és játszás közben egy nagy köteg pénzt találtam.

ám még mielőtt kapitalistát játszhattam volna, nagymama elkapott és megszidott.

hangosan kiabált rám. jó kapcsolatunk van, gondoltam. nagy hőség volt. az éjszakák elviselhetetlenek. ébren feküdtem, nem tudtam elaludni. hallgattam a kutyák ugatását. és eszembe jutott belle, a mi kis pincsikutyánk, akit anya hozott egy nap haza. görbe fogai voltak és gülüszeme. olyan rondának láttam, mint első számú elvtársnőnket. minden reggel, valahányszor enni adtunk neki, kaparni kezdte a bejárati ajtót, és kiengedtük. én iskolába mentem, anya és apa dolgozni, és amikor nagymama visszajött a tejsorból, ott várt a kiskutya a tömbház bejárata előtt, orrával a tálkáját bökdöste. ahogy nagymama egy kis tejet töltött neki, ismét elhúzott, és csak este kaparta újból az ajtót. kétszer jött vissza vemhesen a csavargásból. először három kiskutyát hozott a világra. melyek a csempekályha melletti dobozban visítogtak és vinnyogtak. amikor pedig apa a folyóba akarta fojtani őket, én vinnyogtam és sírtam. szentül megígértem, valahogy elhelyezem őket a barátaimnál. a legkisebbet nicu kapta meg. totónak kereszteltük. a másik kettő a kertés házban lakó iskolai barátnőimnél landolt. és élő riasztóberendezésként működtek. másodjára belle négy kölyöknek adott életet. csak kettőtől tudtam megszabadulni, apa pedig könnyörtelen volt. a kölyköket, melyeket nem tudtam senkinél elhelyezni, egy zsákba tette, és elment velük a kis lengőhídhöz. valószínűleg több apa álldogált már ott kutyakölykökkel a zsákban, síró gyermekekkel otthon. egy egész héten át egy szót sem beszéltem apával. és két hónap múlva belle is eltűnt. anya szentül meg volt győződve, hogy belle-t a szépsége miatt lopták el. hogy látta egy világoskék daciában. esküdözött, hogy a mi belle-ünk volt. ezen a nyáron izzadtan feküdtem az ágyban, és belle ugatását füleltem.

kommunista nyár. nem homok, hanem fűrészpor adatott nekem azon az utolsó nyáron. a vakációmát azzal töltöttem, hogy tömbházunkbeli szomszédainknak segítettem a fát hasábokra aprítani, melyek aztán télen könnyen befértek a csempekályhába. nem volt könnyű tüzet gyújtani. a lakás mindig túlságosan kimelegedett, éjszaka viszont annyira lehűlt, hogy reggelre már hideg lett. és akkor kezdődött a játék előlről. fát a kályhába, a kályha forró, a lakás meleg, aztán reggelre hideg.

egyszer nicu szülei megkérték apát, hogy fogadjuk be a fiukat februárra, az ő tömbházuknak ugyanis csak központi fűtése volt, ami nem igazán fűtött.

mi ketten örültünk, úgy éreztük magunkat, mint két testvér, egészen tavaszig, amikor újra felmelegedett.

most nicu biztos a tengerparton fekszik, és a szülei, akik telente a lakásukban az estéket és éjjeleket kabátokba és takarókba bugyolálva töltötték, örültek a bőrüket érő napsugaraknak, mely három hét alatt barnára sült.

én viszont csak strandosdit játszottam. fűrészporthoz szedegettem, mely vízsugárként spriccelt ki a fatörzsekből, amikor a láncfűrész átment rajtuk. a fűrészporthoz aztán egy nagy vödörbe lapátoltam, és kupacba ürítettem a garázsunk elé. ráfeküdtem meztelen felsőttesttel, napoztam, és tengerpartról álmodoztam.

a segédkezéssel kerestem is egy pár lejt. nem magamnak, inkább apának és nagymamának. és anyának. tudnia kell arról, hogy milyen szorgalmas voltam nyáron.

mégis mit vásárolhattam volna magamnak? hisz semmi nem volt. csak a házbér, amit fizetnünk kellett, és amivel egyre gyakrabban el voltunk maradva. ahogy egyszer ezt hallgatóság közben megtudtam.

augusztus végére a garázs dugig telt hasábfával, én pedig büszkeséggel. a nyár vége felé járt, és hamarosan kezdődött az iskola.

három hónap vakáció után valósággal rettegtem az iskolától.

frau wintertől és a rossz jegyeitől. de a fejembe vettem, hogy az utolsó iskolai évet ezen osztályvezetés alatt jó elvtársként akarom magam mögött tudni.

ez az egyedüli dolog, amire anya nem lenne büszke, gondoltam.

beszámoltam a szorgos munkásként eltöltöttem nyaramról, és arról, hogy inkább a közösség javáért cselekedtem, és önként lemondtam a tengerparti nyaralásról.

a mellettem levő hely üres maradt. nicu nem jött iskolába. naponta elmentem a lakásukhoz, de senki nem nyitott ajtót. naponta szinte óránként szólítottam, s aztán hallhattam nagymama szidását.

frau winter többé nem említette nicu nevét az osztályban. és egy nap *frau* winter németórán nicolettát ültette mellém, azt a lányt, aki korábban kiskutyát kapott tőlünk.

suttogva kérdezte, igaz-e. mi igaz, kérdeztem.

igaz-e, hogy nicu most németországban van? a szívem megállt egy pillanatra.

semmiről nem tudtam.

aztán bebizonyosodott, amikor egy nap megint nicu tömbháza előtt álltam, és holmi férfiak épp bútorokat pakoltak fel egy teherkocsira. felismertem a nicu szobájában álló szekrényt, és az íróasztalát is. rohanni kezdtem a lépcsőn felfelé, és két férfi jött velem szembe a család kanapéjával. feldúlva kérdeztem, hova viszik a bútorokat.

az izzadt kövér káromolni kezdte az áruló disznókat, akiknek mind meg kellene dögölniük. a vékonyabb rám mosolygott, majd kacsintott. nem értettem, mit jelentsen ez.

leültem a bejárat előtti lépcsőre és sírtam, miközben a legjobb barátom holmiit sorra elhordták a lakásból.

amikor már minden a teherkocsin volt, odajött hozzám a vékonyabbik férfi, aki azelőtt rám kacsintott, és egy cetlit nyomott a kezembe. majd beült a volánhoz, és elhúzott a család háztartásával. ahogy a kocsit eltűnt a szemem elől, kinyitottam a cetlit, melyen ez állt: *germania*.

vörös. ne legyél olyan szomorú, mondta nagymama, és elémtett egy tál zöldséglevest. tyúkhúsleves az idegeim megnyugtatóására már rég nem volt.

jó lesz neki ott németországban, tette hozzá.

– nem értem. semmit sem mondott erről.

valószínűleg ő maga sem tudott róla. hisz láttad, hogy reagált az a kövér férfi. valahogy így kell elképzelned ceaușescut is, ha valaki a köztársaságunkat elhagyja.

étvágytalanul turkáltam a kanállal a levesben, elárulva éreztem magam. támpontom volt már ugyan. de se cím, se telefonszám.

iskola után azzal töltöttem az időt, hogy mereven bámultam a telefont. most már nemcsak anya hívására vártam, hanem egy németországira is. hiába.

hamarosan november lett, és küszöbön volt már a születésnapom. szerettem a születésnapomat. már november elsején mindenkinek az idegeire mentem vele. de abban az évben nem akartam születésnapot. így nem. nicu nélkül nem. anya nélkül nem.

nagymama rendszeresen járt az első emeleti tyúkos szomszédnőhöz. a mi tömbházunkba költözött, amikor nicu holmiit a tömbházból

a város másik végébe költöztették. nagymamával egyidős volt, és egy közeli faluból érkezett, mely hamarosan nem létezik többé.

az államtól kapta ezt a lakást a házáért és az udvarért. a tyúkokat magával hozta, bár nem szabadott. titokban tartotta őket a beüvegezett teraszon, melyet fekete kendőkkel befüggönyözött.

doamna floare, virágné, így hívták.

nem a nevéhez illő illatot árasztott. valahányszor elmentem a lakása előtt, befogtam az orrom, mert erős *brânzaszag* volt, azé a román túrófajtáé, melyet nagymama mindig puliszkával készített.

ez az étel lesz mostani születésnapomon is. *doamna floare* tyúkjainak tojásaiból pedig nagymama születésnap tortát varázsolt. és közben születésnap csodára gondoltam. lennie kell egy csodának. végre tízéves leszek!

iskola után izgatottan futottam hazáig, fel a lépcsőkön, el a parasztasszony büzlő lakása előtt, felrántottam az ajtót, és azt gondoltam, ott áll majd anya, apa, nagymama, nicu és mindannyian, akiket ismerem, a tortám körül, és azt éneklik, hogy *la mulți ani!*

ám a konyhában csak nagymamát véltem felfedezni, aki a konyhasztalnál ült és zokogott.

amint észrevett, megijedt, és igyekezett palástolni szomorúságát, de hiába.

hirtelen az én könnyeim is potyogni kezdtek, és együtt zokogtunk. most valóban egyike voltam azon gyermekeknek, akik szükségét szenvedtek.

ezt a pártnak köszönhettem. mást semmit.

nagymama és én némán kanalztuk a bűdös puliszkát, majd megettem egy szelet süteményt, és leültem a tévé elé. bekapcsoltam, és kedvetlenül bámultam a bolhás képernyőt. amikor apa később hazajött, felébresztett, és átnyújtott egy barna dobozkat. a dobozában fém játék-motorbiciklit, amit ha felhúztam, körbe-körbe járt. nem szóltam egy szót sem, csak egy halvány örömmosolyt küldtem apának, majd lefeküdtem.

apa mellém feküdt, és a sötétben magyarul mesélte el a toronyba zárt szomorú királykisasszony történetét.

hol volt, hol nem volt..., kezdett neki, volt egyszer egy király. egy hatalmas birodalomban élt. a birodalomban minden vörös volt. az összes többi színt betiltották. a király imádta a vöröset, és semmilyen

más színt nem engedélyezett, csak ezt. röviddel a koronázása után az összes festőművészt magához hívatta, és az egész birodalmat vörösre mázoltatta. más színnek még az említését is betiltotta, és hogy biztosra menjen, a négy tündértől azt a varázslatot kérte, hogy a kék és sárga és zöld és lila és a szivárvány összes színét tüntessék el az emberek emlékezetéből.

a király lánya várandós lett, és sok piros almát evett, hasa pedig egyre nagyobb lett. majd életet adott egy kislánynak. a király – minnek másnak – *piroskának* keresztelte.

ahogy a kis királykisasszony kilencéves lett, meghalt a királyné, és mély gyász borult a birodalomra. az emberek sírtak és vágyódni kezdtek valami után. hirtelen rosszul kezdték érezni magukat vörös ruháikban és kosztümjeikben. szüntelenül sírtak, és a könnyeik elkezdték lemosni a birodalomról a vörös színt. ezt megpillantván, a király úgy megijedt, hogy piroska hercegnőt vörös hintóval elvitette egy magas vörös toronyba. mindenáron igyekezett megakadályozni, hogy piroska más színt megismerjen, mint a vörös, ezért bezáratta oda.

a magára hagyott piroska sírni kezdett. zokogni. nem tudta abbahagyni a sírást és zokogást. ám a könnyei valami furcsát műveltek. hosszú vörös haja megváltozott. ruhája megváltozott. könnyei, szomorúsága hirtelen megváltoztatták toronybeli szobáját. nem tudta megnevezni, de szépnek találta.

egy nap, amikor a királykisasszony már sok éve élt a toronyba zárva, arra járt egy herceg, és megpillantotta az ablakban. a herceg is más-képp nézett ki. szépnek találta.

megszabadította piroskát a fogságából, és ellovagoltak a királyi kastélyhoz.

a király azonban beteg volt, halálos ágyán feküdt. megrémült, amikor a lányát megpillantotta.

miért nézel ki más-képp? miért vagy olyan tarka?

– tarka?, kérdezte, a könnyeim tettek ilyené, apám.

annyira szép vagy, mondta a király megilletődve a lányának, és akkor tudatosult benne, hogy mit tett a birodalmában élő emberekkel. sírni kezdett, és magához rendelte a négy tündért, akiket arra kért, hogy adja vissza az embereknek a színeket. az utolsó könnyecsképeiből a négy tündér hatalmas árvizet fakasztott, mely újra napvilágra hozta a birodalomban az összes színt.

a király meghalt, piroska királykisasszony pedig férjhez ment a herceghez és nagyon boldog volt.

és boldogan éltek, míg meg nem haltak, zárta apa a mesét.

– a mi könnyeink is újra tarkává varázsolnak mindent romániában?, kérdeztem apát. aki csak mosolygott, és csókot nyomott a homlokomra.

karácsony a világ legjobb országában. röviddel karácsony előtt történt. a születésnap hatalmas csalódás után feladtam minden reményemet a csodára. lelkiileg már rég felkészültem a szomorú karácsonyra nagymamával és apával, anya nélkül. pedig nicoletta kedvesen felajánlotta, hogy karácsonyra kölcsönadja az anyukáját, de mivel nagymama semmirekellő iszákosnak tartotta, visszautasítottam az ajánlatát.

egyik hajnalban apa költött, izgatottan pakolt a kis fekete utazótáskába. álmosan kérdeztem, mit csinál.

bukarest, felelte feszülten és egyben derűsen. felszöktem, hogy én is pakoljam be a táskám, de apa azt mondta, egyedül utazik.

hogy még túl kicsi vagyok a nagy városhoz. ott álltam pizsamában az előszobában, és néztem apát, aki a vastag gyapjúsálat, amit nagymama tulajdonképpen karácsonyra akart neki ajándékozni, a nyaka köré tekeri. erősen megragadott a karomnál fogva, felemelt, szorosan megölelt, majd az ajtón át eltűnt.

ez volt az utolsó alkalom, hogy apát láttam.

a délutánt a tévé előtt töltöttem nagymamával. ceaușescu, mint megannyiszor, most is el akarta mesélni, milyen jól megy sorunk. kapitalistákról és imperialistákról beszélt. nem igazán figyeltem oda. inkább azzal foglalkoztam, hogy apát felleljem a tömegben, valahányszor a kamera arra fordult.

amikor nagymama azt hitte, megtaláltam, felszökött, és a *televizor* elé állt. a hangját jól feltekerte, mert az emberek pfujoztak. felálltam, félretoltam nagymamát, és hallottam, amint elena ceaușescu kiabálni kezd: *liniște! liniște!*

a nemzet anyja megpróbálta hallgatásra bírni gyermekeit. sikertelenül. hirtelen minden felbolydult. a tömegbeli emberek egyre hangosabbak voltak. aztán megszűnt a kép.

amikor újra az erkélyt mutatták, a *kondukátor* már nem állt ott.

a kamera a tetőt célozta meg, ahol a két alacsony ember a helikopter felé rohant. mely felemelkedett, majd eltűnt.

ahogy a szüleim is. és a kommunizmus is a világ legjobb országából.

tízéves voltam, és egy csapásra megértettem, mit jelent a forradalom. nyakig benne voltam. láttam az embereket a tévében, könnyekkel a szemükben, amelyek már nem a szomorúságtól folytak, hanem az örömtől. nagymamát és engem kivéve.

újra meg újra képeket láttunk a bukarest utcáin folyó harcokról. gépfegyvereket láttunk és lövéseket hallottunk.

s közben-közben snitteket költőkről, művészekről és mindenféle emberekről abban a vacak tévéstúdióban. csak apámról nem.

mindenki izgalommal tele és szabad volt, így mondták hirtelen. mindenhol ez zengett: *libertate! libertate!*

a szabadságunkat visszakaptuk, de anyát nem.

anyát két nappal azután, hogy a három férfi a fekete daciába tuszkolta, a születésnapomon lelőtték. anya napközben a gombgyárban volt, éjjel szövegeket írt. rendszerellenes szövegeket. ezért kellett meghalnia. nagymama hét évvel a forradalom után halt meg, abban a hiszemben, hogy a lánya hamarosan hazajön. nagymama nem volt már a régi, miután értesültünk apa haláláról.

szomszédunk, aki vele együtt ment bukarestbe, mesélte, hogy apát és őt már aznap elfogták és egy raktárba vitték. ahol verték őket és üvöltöztek velük. leköpték és megtaposták őket.

éjjel három gépfegyveres milicista eltolta a hatalmas vaskaput, és őt férfit magával vitt. apát is. a kaput nem csukták be maguk mögött, hallani lehetett a milicisták ordítását: derék vezérünkre. román népünkre. énekeljétek a himnuszt! rajta!

mély csend.

majd fegyverropogás.

reggel a többi férfinak a raktár mögött sírokat kellett ásnia.

nagymama halála után láttam először németországot.

ernő nagybácsi és erika nagynéni vittek magukkal, és maradtam. nicut nem találtam meg.

a szocialista himnuszt soha többé nem kellett énekelnem.

Szenkovics Enikő fordítása

A fenti novella a *mentünk, mert mindenki ment (wir gingen weil alle gingen)* című kötetből származik, amely 2025 őszén jelenik meg a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány gondozásában.